

درس خارج فقه حضرت آیت الله مسینی بوشهری (دامت برکاته)

موضوع کلی: فصل فی شرائط الوضوء

موضوع جزئی: شرط سیزدهم؛ اخلاص

سال تحصیلی: ۹۸-۹۹

تاریخ: ۲۶ شهریور ۱۳۹۸

مصادف با: ۱۷ محرم ۱۴۴۱

جلسه: ۱

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهیرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

یادآوری چند نکته در شروع سال تحصیلی جدید

در اولین روز شروع درس در سال تحصیلی جدید یادآوری چند نکته لازم است؛ اول، اینکه تصمیم بگیرید که درس‌ها را با جدیت و پشتکار و علاقه پی‌گیر باشید چرا که علاقه و انگیزه، شرط اصلی برای موفقیت در هر کاری است زیرا دلسردی و عدم انگیزه موجب می‌شود که انسان جدیت لازم در کاری که انجام می‌دهد را نداشته باشد؛ دوم، این است که مطالعاتی فراتر از آنچه در درس گفته می‌شود، داشته باشید؛ سوم، اینکه آنچه در درس گفته می‌شود را به همراه آنچه خود مطالعه می‌کنید، در دفتری یادداشت نمایید؛ چهارم، اینکه روحیه تعبد را حفظ کنید زیرا انسان منهای عبادت و نیایش و تعبد ره به جایی نخواهد برد، هرچند که مطالب زیادی را فرا گرفته باشد لذا باید زمانی را برای نماز، نیایش و عبادت اختصاص دهید؛

البته توجه داشته باشید که عبادت باید نشاط‌آور باشد؛ نه اینکه موجب ایجاد کسالت و خستگی در انسان گردد؛ بنابراین، عبادت با کیفیت مهم است و کمیت آن خیلی مهم نیست؛ نکته پنجم، اینکه حرمت بزرگان رعایت گردد و از قضاوت درباره دیگران خودداری شود چرا که این قضاوت‌ها گاهی موجب غیبت و تهمت می‌گردد.

مسئله ۵۷۴: «إِذَا تَوَضَّأَ ثُمَّ ارْتَدَّ، لَا يَبْطُلُ وَضُوؤُهُ إِذَا عَادَ إِلَى الْإِسْلَامِ، لَا يَجِبُ عَلَيْهِ الْإِعَادَةُ وَإِنْ ارْتَدَّ فِي أَثْنَائِهِ ثُمَّ تَابَ قَبْلَ فَوَاتِ الْمَوَالَةِ، لَا يَجِبُ عَلَيْهِ الْإِسْتِثْنَاءُ. نَعَمْ، الْأَحْوَطُ أَنْ يَغْسَلَ بَدَنَهُ مِنْ جِهَةِ الرُّطُوبَةِ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِ حِينَ الْكُفْرِ وَ عَلَى هَذَا، إِذَا كَانَ ارْتِدَّادَهُ بَعْدَ غَسْلِ الْيَسْرَى وَ قَبْلَ الْمَسْحِ ثُمَّ تَابَ، يَشْكُلُ الْمَسْحُ لِنَجَاسَةِ الرُّطُوبَةِ الَّتِي عَلَى يَدِيهِ»^۱.

به نظر مرحوم سید (ره)، اگر شخص وضو بگیرد و سپس مرتد شود، وضویش باطل نمی‌شود. پس وی، اگر به اسلام برگردد، اعاده وضو بر او واجب نیست و اگر در اثناء وضو مرتد شود و سپس قبل از به هم خوردن موالات توبه کند، واجب نیست که از ابتدا وضو بگیرد [، بلکه همان وضو را ادامه می‌دهد و وضویش صحیح است]. بله، احتیاط [واجب] این است که بدنش را به خاطر رطوبتی که در زمان ارتداد و کفر داشته است، بشوید و بنابراین، اگر ارتداد شخص بعد از شستن دست چپ و قبل از مسح باشد و سپس توبه کند، مسح مشکل پیدا می‌کند زیرا رطوبتی که در دستش بوده [و با آن مسح کرده است]، نجس بوده است.

نکته: آنچه مرحوم سید (ره) در مسأله مذکور، مطرح کرده است، مبنی بر اینکه احتیاط [واجب] این است که شخص بدنش را به خاطر رطوبتی که در زمان ارتداد و کفر داشته است، بشوید، طبق مبنایی است که کفار مطلقاً یا حداقل کافران غیر کتابی، نجس

۱. سید محمدکاظم، طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، ص ۲۴۶.

باشند، اما بنا بر عدم نجاست کافر یا بنا بر نجاست کافر و اعتقاد به اینکه به تبع اسلام آوردن کافر، عرق و آب دهان او و نیز رطوبت‌های باقی‌مانده بر روی بدن او نیز پاک است، نیازی به شستن بدنش نیست.

ادله عدم بطلان وضو در فرض مذکور

دلیل اول، این است که دلیلی بر بطلان وضو در فرض مذکور، وجود ندارد چون نواقض و مبطلات وضو مشخصند و ارتداد بعد از وضو یا در اثناء وضو، جزء نواقض وضو نیست. بنابراین، با توجه به اینکه کفر یا ارتداد جزء نواقض وضو نیست، نمی‌تواند موجب بطلان وضو گردد.

دلیل دوم، این است که با تمسک به استصحاب طهارت حدیثیه به وجود طهارت و عدم بطلان وضو حکم می‌شود زیرا با وضو گرفتن برای شخص طهارت حاصل شده است و سپس شک کرده است که آیا با حدوث ارتداد، آن طهارت سابق از بین رفته است یا به حال خود باقی است که در این صورت، همان طهارت سابق استصحاب می‌شود لذا با جریان استصحاب بقاء طهارت، به طهارت و عدم بطلان وضو و عدم لزوم اعاده وضو حکم می‌شود.

دلیل سوم، اطلاقات ادله‌اند؛ به این معنی که اطلاقات اوامر غسل و مسح بر عدم بطلان وضو در فرض مذکور، دلالت دارند.

دلیل چهارم، فتوای جمعی از بزرگان به صحت وضو در فرض مذکور، است. مرحوم شیخ طوسی (ره) در خلاف، مرحوم علامه (ره) در قواعد و مرحوم شهید اول (ره) در ذکری از جمله افرادی می‌باشند که به عدم بطلان وضو فتوا داده‌اند.

ان قلت: حکم به صحت وضو در فرضی که شخص در اثناء وضو مرتد شود و سپس توبه کند، با استمرار نیت منافات دارد لذا چون ارتداد به استمرار نیت لطمه وارد می‌کند، موجب بطلان وضو می‌شود.

قلت: درست است که ارتداد موجب انصراف از نیت می‌شود، اما این در فرضی است که ارتداد در جزئی از اجزاء اتفاق افتاده باشد که در این صورت، استمرار نیت دچار اشکال می‌شود، ولی لطمه به نیت در آنات متخلله [فاصله‌هایی که بین اجزاء ایجاد می‌شود]، لطمه به کل عمل نیست و در بحث مورد نظر نیز مثلاً زمانی که شخص در فاصله بین شستن دست چپ و مسح مرتد شود، ارتداد در این فاصله مشکلی ایجاد نمی‌کند چون ارتداد در عمل و جزء نیست، بلکه ارتداد در فاصله بین دو جزء است که مشکلی ایجاد نمی‌کند لذا در صورتی که شخص بعد از ارتداد توبه کند، به گونه‌ای که موالات به هم نخورد، وضویش صحیح است و نیازی نیست که وضو را از ابتدا شروع کند، بلکه وضویش را از همان عضو ادامه می‌دهد و تمام می‌کند.

نکته: اگر شخص بعد از اینکه دست چپش را شست، مرتد شد و سپس توبه کرد، نمی‌تواند با آن رطوبت مسح کند چون رطوبت باقی‌مانده نجس است و مسح با آن جایز نیست و اگر دست چپ را بشوید نیز مسح با آن جایز نیست چون مسح با آب غیر وضو است.

«الحمد لله رب العالمین»